

KRÖNIKA

30-årsjubileum

Text: Nancy Hatch Dupree
Översättning: Charlotte Hjukström

Nancy är en av världens främsta Afghanistankännare och stående krönikör i Afghanistan-nytt sedan 1995.

NÄR JAG NYLIGEN TILLFRÅGADES av en grupp av Kabuls driftigaste personer varför allt håller på att gå på tok i Afghanistan, nämnde jag den stress och brådska som får beslutsfattarna att åsidosätta de grundläggande principerna för utveckling. Deras svar visade vilka begränsade valmöjligheter de har eftersom de politiska ledarna, som sitter långt borta och har en begränsad uppfattning om verkligheten, anser att de beprövade metoderna inte kan ge tillräckligt snabba resultat för att möta dagens utmaningar.

NÄR JAG I DAG SAMLAR TANKARNA kring Svenska Afghanistankommitténs exemplariska, trettioåriga meritlista är jag övertygad om att om dessa jäktade planerare bara kunde slå in på SAK:s väl markerade väg mot ett meningsfullt samarbete med det afghanska folket, skulle Afghanistan ha kommit mycket längre på sin väg mot återuppbyggnad. SAK är en biståndsorganisation med inriktning på endast ett land. Ända sedan föreningens grundande har dess båda komponenter, verksamheten i Sverige och verksamheten i Afghanistan, arbetat tätt tillsammans och troget följt den afghanska verkligheten utan att låta sig influeras av statliga eller politiska dagordningar. Fokus har alltid legat på att skapa en genuin solidaritet med det afghanska folket i deras lokalsamhällen. För att uppnå det syftet strävar de ständigt efter att insupa så mycket kunskap som möjligt om det afghanska samhället, både ur den omfattande litteratur som finns och genom direkt dialog med afghanerna. Denna samlade kunskap gör att de är bättre rustade för att kunna avgöra vad som fungerar och vad som inte gör det. Den här metoden är ett viktigt inslag i deras framgångar.

I SVERIGE HAR MEDLEMSANTALET stadigt vuxit sedan 1980. År 2009 ingick nära 5 000 personer i ett brett nätverk med elva lokalkommittéer som arbetar för att öka medvetandet om afghanernas kultur och behov. Genom alla politiska omvälvningar och skiften har det svenska folket fortsatt att visa ett aldrig sviktande engagemang. Deras strategidokument inför framtiden visar att detta engagemang kommer att hålla i sig i många år framöver. Det är därför inte förvånande att SAK numera betraktas, både nationellt och internationellt, som den främsta källan till pålitlig information om landet. Myndigheter, både på hemmaplan och i Afghanistan, medier och allmänhet vänder sig till SAK när det uppstår frågor kring Afghanistan.

DENNA OFÖRTRÖTLIGA BESLUTSAMHET har hållit i sig under de senaste årens växande utmaningar och omfattande förändringar: motståndet fördubblades, kriget intensifierades, säkerheten blev märkbart sämre och politiken drabbades av bakslag. När intresset för Afghanistan började avta på andra håll i världen slog SAK tillbaka med fler seminarier, konferenser, föreläsningar, studiecirkel och utställningar. Det väckte uppmärksamhet bland ett stort antal unga svenskar. De frustrerade ungdomarna i Afghanistan är i akut behov av uppmuntran. Att knyta sådana band öppnar många olika kreativa möjligheter.

FÖRUTOM ATT SPRIDA upplysning om det afghanska samhället i Sverige understöder SAK konsekvent biståndsarbetet på fältet med information och välgrundade, principfasta riktlinjer som avspeglar dagens verklighet sådan den rapporteras av kommitténs afghanska och svenska anställda både i Kabul och på de fältkontor som övervakar projektet i 16 provinser. De afghanska medarbetarna överväger i antal på alla nivåer, från ledningen till fältarbetarna. Inte på någon nivå dominerar de utländska rösterna. Afghanerna sitter i förarsätet med stöd av de svenska kollegorna som i många fall har varit i landet i åtta år eller mer. Det uppmuntrar en ansvarskänsla som motiverar afghanerna i deras arbete och skapar en solid grund för bi-

att täcka fyra provinser med sammanlagt 1,6 miljoner invånare. Tillgången på utbildning ökade genom 53 skolor med 122 000 elever, och dessutom är det nu 37 000 barn som får en grundläggande skolutbildning i de 1 295 lokala enheter för bybaserad utbildning som når marginaliserade grupper utanför det formella skolnätet. Lärarutbildningarna fick självfallet kämpa för att kunna möta den ökade efterfrågan.

OMKRING 2,7 PROCENT av den afghanska befolkningen har svåra funktionsnedsättningar. SAK hjälper därför varje år cirka 300 000 personer med nedsatt hörsel, tal eller rörelseförmåga. I enlighet med riktlinjerna i Afghanistans nationella handlingsplan för människor med

som förutsätter kontakter mellan människor på många nivåer är ett resultat av SAK:s orubbliga fokus på lokalsamhället. SAK har funnits där i med- och motgång och är en välkänd organisation som man litar på. Det är svårt att åstadkomma någon hållbar utveckling utan det förtroende som gör det möjligt för SAK att anpassa sig efter omständigheterna för att möta föränderliga behov. Detta kräver konstant fortbildning och motivation tillsammans med en nyproduktion av läromedel och handböcker som ger medarbetarna de färdigheter som krävs för implementering, uppföljning och utvärdering.

ATT ARBETA MED LOKALSAMHÄLLEN är långt ifrån enkelt. Det tar tid att förstå maktstrukturerna i en by, att skilja godtyckliga "önskelistor" från verkliga behov, att försäkra sig om att sårbara grupper inte blir bortglömda och att frågor om jämställdhet och mänskliga rättigheter beaktas i alla sammanhang. SAK har fått lära sig detta ända sedan de började arbeta inne i Afghanistan 1982 och har nu en omfattande och ovärderlig kunskapsbank.

DETTA LEDER TILL frågan om vad SAK:s erfarenheter har att lära dagens aktörer. Det borde exempelvis vara att avsätta tid för att lära sig förstå samhället, skapa förtroende, bygga upp en ansvarskänsla hos medarbetare och lokalbefolkning, integrera programmen, samordna arbetet med andra organisationer och med den afghanska staten, utveckla kompetensen på alla nivåer och förbinda sig för långa tjänstgöringstider i Afghanistan. På av dessa grundprinciper skulle bli populära hos dagens planerare som hävdar att de inte kan unna sig lyxen att lägga ner så mycket tid som det arbetsstättet kräver. Men när slagen är vunna kan man inte lämna kvar människorna i ett vakuum. Tomrummet måste fyllas av lag och ordning och en fungerande ekonomi, och detta måste administreras av en förvaltning och stötts av ett rättssystem. Men att försöka plocka in en färdigförpackad statsapparat är dömt att misslyckas. Det är ingenting som kan tillverkas genom att man "tillsätter vatten och rör om"

Foto: Frida Engman

Trots svåra förhållanden ser afghanerna framtiden an med tillförsikt, skriver Nancy Hatch Dupree.

ståndsprojektens kontinuitet och hållbarhet. Framgångarna säkras också genom att man lägger stor vikt vid kompetensutveckling, framför allt på ledningsnivå.

UNDER 2009 uppstod enorma svårigheter, samtidigt som den försämrade säkerheten gjorde det särskilt svårt att rekrytera och behålla kvinnliga anställda. Ändå kan SAK glädjas åt att deras verksamhet inom hälsa, utbildning, rehabilitering och landsbygdsutveckling inte bara överlevde under den svåra tiden utan fortsatte att växa. Den grundläggande hälso- och sjukvården expanderade från en och en halv provins till

funktionshinder ligger tonvikten på att öka förståelsen för den här utsatta gruppens rättigheter och behov, bland annat genom att låta dem gå i vanliga skolor och hjälpa dem till större ekonomisk självständighet. Landsbygdsutveckling, som bland annat omfattar vatten och avlopp men även projekt för att skapa arbetstillfällen, integreras i arbetet med skolbarn och funktionshindrade. SAK hjälper också till med kompetensutveckling för lokala myndigheter och stöttar lokalsamhällena i deras mobilisering för egen lokal utveckling.

DESSA BEUNDRANSVÄRDA prestationer

DET NYLIGEN INLEDDA CIVILA BISTÄNDSPROGRAMMET ses som ett viktigt komplement till de militära offensiverna. Syftet är att få igång demokratiprojekt, skapa ekonomiska och juridiska strukturer och lära ut ledarskap – med hjälp av enorma summor pengar. Landet översvämmas av dessa experter som med en förskönande omskrivning kallas för ”implementerande partner” och totalt ska de bli 32 000. De flesta stannar i högst ett år. Hur ska de kunna bli motiverade att lära sig något om kulturen? Det kan de inte. Därför är det orealistiskt att förvänta sig att de ska kunna planera med kulturell känslighet. En del är uppriktiga i sina ambitioner, men alltför många av dessa ”snabbexperter” saknar tidigare erfarenhet av Afghanistan. De bygger sina karriärer på att resa jorden runt och dela ut råd, men erfarenheter från det grönskande Filippinerna är inte till någon större nytta i Helmands öknar. Särskilt många varaktiga samarbeten lär det därför inte bli, i synnerhet inte på landsbygden.

”Folket i Afghanistan har hört alltför många löften som aldrig har uppfyllts. Det tär på förtroendet.

KOSTNADERNA ÄR ENORMA. Det flyter omkring alldeles för mycket pengar i Afghanistan och detta skapar osmakliga attityder. En civil entreprenör fnös nyligen åt mitt arbete med ACKU (Afghanistan Center at Kabul University) och sa: ”Det är ju ingenting! Tredubbla det, fyrdubbla det. Pengarna finns. Ta dem – och ansök om mer pengar en vecka senare.” Sådana attityder leder till brandkårsutryckningar, snabba lösningar, kortsiktiga engångsprojekt som bara tjänar som fasader. Det väcker tvivel och misstänksamhet hos allmänheten. Folket i Afghanistan har hört alltför många löften som aldrig har uppfyllts. Det tär på förtroendet. Det urskillningslösa slöseriet med pengar gör dessutom att andra problem förvärras, till exempel korruptionen.

DET ÄR LÄTT ATT TAPPA MODET i dessa dagar. Men att ge efter för modlösheten vore inte rätt mot Afghanistans folk, som fortsätter leva sina liv, trots de kaotiska förhållandena, med en uthållighet som är beundransvärd. En besökare sa att efter att ha hört alla de negativa rapporterna i de europeiska medierna blev han förvånad över att se människorna på Kabuls gator röra sig med en sådan energi och beslutsamhet. Det stämmer. Afghanerna må vara trötta på sina politiker, misstänksamma mot sina grannar och undrande inför sina beskyddare, men de ser framtiden an med tillförsikt. På samma sätt har SAK:s förtröstan aldrig sviktat. Må dess framgångar fortsätta i 30 år till och ännu längre.

Lancey Hatch Dupree